

Bu ay Rusiya ədəbi ictimaiyyəti Sergey Yesenin'in 120 illik yubileyini təntənə ilə qeyd edəcək. Böyük rus şairinin həyatının qısa bir dövrü Azərbaycanla bağlıdır. Bir sıra tədqiqatçılar həmin dövrü şairin yaradıcılığının məhsuldar dövrü adlandırsalar da, bəziləri sadəcə, adi şair həyatı kimi yanaşırlar. Hətta onun həyatının Bakı dövrünə tənqidi yanaşmalar da var. Birmənalı olmayan fikirlərə baxmayaraq, ölkəmizdə Yeseninini yaxşı tanıyır, onun poeziyasını sevir. Azərbaycan şairləri müxtəlif vaxtlarda Sergey Yeseninə şeirlər həsr ediblər, həmçinin onun poeziya nümunələrini dilimizə çeviriblər. Yesenin Bakıya sevgisini məşhur "Əlvida, Bakı" şeirində ifadə edib. Təkcə bu şeir dilimizə 12 müəllif tərəfindən tərcümə edilib. Ümumilikdə Yesenin'in şeirləri dünyanın 50-dən çox dilinə tərcümə edilib. Tərcüməçi kimi Azərbaycanda ilk dəfə Yesenin yaradıcılığına Süleyman Rüstəm müraciət edib. Daha sonra Ələkbər Ziyatay, İsmayıl Soltan, Rəfiq Zəkə, Əhməd Cəmil, Fikrət Qoca, Nüsrət Kəməli, Tofiq Bayram, Firuz Mustafa, Eyvaz Borçalı - ümumilikdə 28 tərcü-

F.Qoca bildirir ki, Yesenin Bakıda olarkən gözəl bir silsilə yaradıb: "Ümumiyyətlə, Azərbaycana gələn şairlərin hamısının ölkəmizə həsr etdikləri şeirlər var. Puşkinin dənizlə bağlı iki şeiri var - birini dənizi görməmişdən əvvəl, birini isə gördəndən sonra yazıb. Dənizi görmədən yazdığı şeir dəniz haqqında yazılan ən gözəl şeirdir. Yesenin də İrana getməyib, ancaq oradakı çadralı qadını xəyalında yaradıb. Ümumiyyətlə, şairlik xəyali yaradıcılıqdır. O, çiçəyi təsvir etsə, başqa cür görünər, ancaq çiçəyin haqqında danışmaq xəyalında yaradır - onda çiçək daha gözəl olur". Xalq şairinin fikrincə, Yesenin poeziyasının özündən sonra gələn Azərbaycan şairlərinin yaradıcılığına heç bir təsiri olmayıb: "Mənə elə gəlir ki, xüsusilə Yesenin'in bizim ədəbiyyata təsiri olmayıb. O, sadəcə, kifayət qədər səmimi şair olub. O dövrdə rus dilini bilənlər Azərbaycanda barmaqla sayılan qədər idi. Onun təsiri necə ola bilərdi? Şairin müəllimi olmur. Şair ya özü şair kimi doğulur, ya da ümumiyyətlə, şair olmur". F.Qocanın sözlərinə görə, Əliağa Kürçaylı Yesenin'in şeirlərini tərcümə edib:

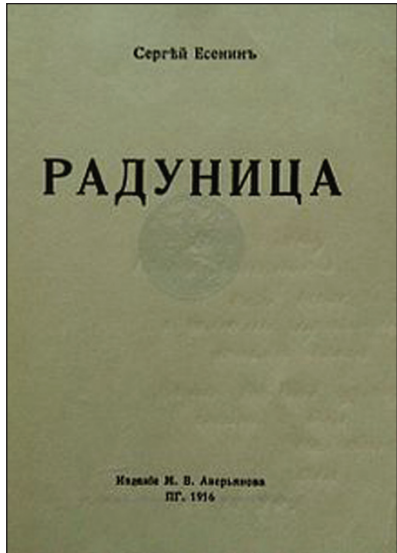

çevrilən evə baş çəkməyin ona qismət olmadığını bildirir: "Adətən mətbuat işçilərinin bu cür məkanlara daxil olması üçün icazə olur. Mən bir neçə dəfə həmin bağda olsam da, ora daxil olmaq mənə müyəssər olmayıb. Bəlkə də bu, bir rəzmədir. Bəlkə də Yesenin öz evinə başqa bir şairin, qələm ada-

təsiri olduğunu düşünür: "Bütövlükdə rus ədəbiyyatının Azərbaycan ədəbiyyatına təsiri qaçılmazdır. Konkret olaraq Yesenin'in hansı şairə təsiri olduğunu söyləmək isə bir qədər çətin dir". F.Mustafa şairin Bakıda yazdığı şeirlərinin bir qismini, vətəni Ryazan haqqındakı şeirləri, İran motivlərindən

"Rus poeziyasının ağcaqayını"

Yalnız özü kimi olan Sergey Yesenin

məçi müxtəlif vaxtlarda öz qələmlərini Yesenin'in şeirlərinin Azərbaycana tərcüməsi üzərində sınaq və ümumilikdə şairin 121 əsərini Azərbaycan dilinə çeviriblər. Yesenin "İran nəğmələri"ni ("Persidskie motivi") bütövlükdə Azərbaycan dilinə ilk dəfə tərcümə edən şair Əliağa Kürçaylı olub.

"Kaspi" ölkəmizdə şairin yaradıcılığına bugünkü münasibəti araşdırarkən maraqlı nüanslar üzə çıxarır.

BİZİM ƏDƏBİYYATA TƏSİRİ OLMAYIB

Xalq şairi Fikrət Qoca Yesenin yaradıcılığını şairin poeziyasındakı səmimiyyətə görə sevdiyini deyir: "Onun yaradıcılığı başdan-ayağa səmimiyyətdir. Şairin həyatı və ölümü müəmmədir. Ona görə onun qələmindən çıxanlar birbaşa ürəyə yönəlir". Yesenin yaradıcılığının məhsuldar dövrünün Azərbaycanla bağlı olması fikirlərinə gəlincə, Xalq şairi hesab edir ki, bu cür yanaşma doğru deyil: "Yesenin sadəcə, Azərbaycana gəlib. Bura gələndə də cavan oğlan idi. Deyilənə görə, o, İrana getməyimiş, ancaq onu Mərdəkana aparıblar. O da bir müddət buradakı məşhur bağda qalıb. Onun başını qatması, yeyib-içməsi üçün "Bakinskiy raboçiy" qəzetinin əməkdaşı da onu müşayiət edib".

"Ancaq Yesenin'in Əliağa Kürçaylı'nın yaradıcılığına təsiri olmayıb. Azərbaycan xalqının özü kifayət qədər gözəl şeirlər yetişdirib".

YESENİNİN XOŞBƏXTLİYİ

"Sergey Yesenin elə bir şairdir ki, onun adı çəkildə insanın üzünə eyni zamanda iki quş qonur - həm təbəsüm yaranır, həm də kədər" - deyən "Ulduz" jurnalının baş redaktoru **Qulu Ağsəs** hesab edir ki, Sergey Yesenin'in şeirləri səmimiyyəti ilə fərqlənir: "Bəlkə də onun şeirləri həddindən artıq sadələşdirməkdir. Bir şairin bu qədər sadələşdirmə, bu qədər səmimi, bu qədər işıqlı olması insana bir az da qəribə gəlir. Onun yaradıcılığı həтта kədərli - dünyasını dəyişməyi, həyat tərzi də, aldandıqları da kədərli. Onun Azərbaycanla gəlməsi, İran qızlarına şeir itihaf etməsi - hamısı Yesenin'in həyatına xas tərcümeyi-haldır. Mən bu cür aldandıqları rast gəlməmişəm. Mən onu sadələşdirməyə görə fərd olaraq Don Kixota bənzədirəm. Yəni bu qədər aldandıqları bacarıb. Bəlkə o özü aldandıqları meyilli olub. Bəlkə o, İranda olmadığını da bilib, sadəcə, bu, onun tələyidir". Baş redaktor Yeseninini xoşbəxt şair adlandırır. Belə ki, o, bugünkü Rusiyada da şair kultu yaşayır: "Yesenin'in qəbri üzərinə gəlib özünü öldürən qız olub. Düzdür, bəzən informasiyanı şişirdib onun qəbri üzərində özünü öldürən yüzlərlə qız olduğunu bildirirlər, ancaq konkret olaraq bir qızın özünü öldürdüyünə inanıram. Əgər bir qız şairin qəbri üzərinə gedib özünü öldürsə, bu, həmin qızın bədbəxtliyi də olsa, bəlkə də şairin xoşbəxtliyidir. Bəlkə də o, yaşadığı real həyatda nail olmadıqlarına dünyasını deyiləndən sonra nail oldu. Yəni dünyasını dəyişəndən sonra daha çox sevgi qazandı". Yazar Yesenin'in şeirlərinin dilimizə çox gözəl tərcümə olunduğunu bildirir: "Mənə elə gəlir ki, onun şeirləri hələ uzun müddət Rusiyada və tərcümə olunduğu məkanlarda onu sevmənin dilindən düşməyəcək". Q.Ağsəs Yesenin'in qaldığı, Mərdəkən dendrisində olan və hazırda muzeyə

mının daxil olmasını istəməyib: "Çağdaş Rusiyada şairə ehtiram yene qalır. Bu yaxınlarda Moskvada olarkən Puşkinin ev muzeyini ziyarət etdim. Puşkin həmin evdə ailə qurandan sonra bir neçə ay kirayədə qalıb. 30 manat ödədiyi kirayə pulunu isə borc edib. Bunları danışan bələdçi qadının üzündə utanc və əzab hissi vardı. Demək, bu yaşarı, əbədi poeziyanın izləri idi. İxtiyar yaşında olan bələdçi qadın 200 il bundan əvvəl yaşamış rus şairinin həyat tərziyə görə utanırdı. Bu gün Rusiyada "Niyə onun taleyi gətirmədi" - deyə Yeseninə görə utananlar da var". Q.Ağsəs vaxtilə İsa İsmayılzadənin Yesenin haqqında yazdığı yazıya qoyduğu başlığa - "Rus poeziyasının ağcaqayını" adına məmnuniyyətlə həmmüəlliflik etmək istədiyini bildirir.

YESENİNİN DİLİ MÜRƏKKƏBDİR

Nasir-tərcüməçi Nəriman Əbdül-rəhmanlı Sergey Yeseninini rus poeziyasının ən işıqlı simalarından biri hesab edir: "Mən onun lirikasını oxucu kimi çox sevərəm. Şairin Bakı səfəri ilə bağlı, şəhərimizə həsr etdiyi şeirləri xüsusən maraqlıdır. Onun şeirləri dəfələrlə Azərbaycan dilinə tərcümə olunub. Yesenin'in poeziyası yüksək səviyyəli poeziyadır". N.Əbdülrəhmanlı'nın sözlərinə görə, Yesenin'in Azərbaycan dilinə tərcümə olunan kifayət qədər şeiri var. Həmçinin onun yaradıcılığı ölkəmizdə tədqiq olunub, dissertasiyalar yazılıb, o cümlədən şeirlərdən ibarət bircildlik nəşr edilib: "Biz qəzetimizdə onun bir şeirinin 7 tərcüməsini vermişik. Onun şeirlərini çox məşhur tərcüməçilər çeviriblər. Yesenin həmişə öz fırtınalı həyatı ilə maraqlı doğurub. Mən elə bilirdim ki, ədəbiyyatla az-çox əlaqəli adamların hamısı Sergey Yesenin'in yaradıcılığından nəse oxuyublar və onu dəyərləndirirlər".

Sergey Yesenin'in poeziyasından tərcümələr edən **yazıçı Firuz Mustafa** qeyd edir ki, şairin yaradıcılığını sevdiyi üçün ona müraciət edib: "Sergey Yesenin rus poeziyasının böyük şairidir. O, rus həyatını, xüsusən rus adamının taleyini olduğu kimi yazıb". Yazıçı Yesenin yaradıcılığının Azərbaycan şairlərinin yaradıcılığına xüsusi

ibarət şeirlərini tərcümə edib: "Bu o demək deyil ki, onun dili mənimçün asan olub. Əksinə, Yesenin'in dili mürəkkəbdir. Zahirən o, kiməsə asan görünə bilər. Çünki geniş oxucu kütləsi onun yaradıcılığını sevir. Ədəbiyyat geniş oxucu kütləsi tərəfindən maraqla qarşılanırsa, bu o demək deyil ki, asandır. Bu, sadəcə, insanların qəlbine yol tapan ədəbiyyat olur. Rusiyada da 3 belə şair varsa, onlardan biri Yeseninidir".

POEZİYA NÜMUNƏSİ

Gənc şair Aqşin Yenisey hesab edir ki, Yesenin'in yazdıqları bir yana, onun təkcə həyatının özü bir poeziya nümunəsidir: "Ədəbiyyatda "həyat və yaradıcılıq" deyilən bir bütünlük anlayışı var ki, bu bütünlüyü çox az sayda şairə, yazıçıya aid etmək olar. Adətən əksər yaradıcı adamlar yaradıcılığı gündəlik həyatlarından ayrı tutmağı sevir, ona bir iş, peşə kimi yanaşırlar. Xüsusilə poeziyanın arxasında həyat yoxdursa, onun zamana qarşı immuniteti zəif olur, inandırıcılığı, səmimiyyəti qondarma təsir bağışlayır. Yesenin həyat və yaradıcılıq bütünlüyü məsələsində bənzərsiz şairdir. Ondən təkcə necə yazmaq yox, şair kimi necə yaşamağı da öyrənmək lazımdır".

A.Yeniseyə görə, Yesenin'in poeziyasında ən çox diqqət çəkən məqamlardan biri də odur ki, o, xalis, qat-qat rus ruhunun təəcəssümüdür: "Çox təəssüf ki, bizim yazarlar dünya ədəbiyyatını məktəb əlaçısı iddiası ilə mənimsəyirlər, yəni yaşamağı öyrənmək heç kimi maraqlandırmır, ona görə də ədəbiyyatımız yaşanmamış hisslər, uydurma əhvalatlarla doludur. Yesenin'in şeirlərini oxuyanda hiss edirəm ki, bu şair yazanda, Nazim Hikmət demiş, dünyanı unudub yazıb. Poeziya özü-özlüyündə yadda saxlamamalı və yada salmamalıdır. O, yalnız özü olmalıdır. Yesenin kimi".

Tərənə Məhərrəmov